

ΠΕΖΟΙ ΔΡΟΜΟΙ

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ*

4

«Τὸ ἄλλασμα τοῦτο θὰ φέρῃ δια τὰλλα, καθὼς ἡ κίνησι τοῦ κεντρικοῦ ἕξονα δίνει τὴν κίνησι πρὸς ὁλοὺς τοὺς συναρμοσμένους γύρω τροχοὺς». Μὰ γιὰ νὰ γίνῃ σωστὸ καὶ μιὰν ὥρ' ἀρχήτερον νὰ κατορθωθῇ τὸ ἄλλασμα τοῦτο, πού σάν τὴν πόλεμο τοῦ ἀρχαίου φιλοσόφου, πρέπει νὰ θεωρηθῇ «πάντων μὲν πατήρ, πάντων δὲ βασιλεύς», πρέπει νὰ μὴν, πρῶτα ἀπ' ὅλα, στὰ κεφάλια τῶν παιδιῶν. Γὰρ τὴν ἰδέαν κάμετέ την, τὴν ἰδέαν μαστορεῦτε τὴν σάν παιγνίδι, χρωματίστε τὴν σὰ ζωγραφίαν, καὶ δόστε τὴν νὰ τὴν βυζάζουν καὶ φέρτε τὴν νὰ τὴν χαροῦν τὰ παιδιά. Πικραδεῖγμα κάμετέ τὴν θρησκευτικὴν καὶ πρότυπο ἀρετῆς καὶ παρμύθι λεβεντικῆς καὶ θρέψτε καὶ ποτίστε καὶ ἀναθρέψτε μ' ἐκείνη τὰ παιδιά. Δὲ φτάνει νὰ τὴν μιλήτε γλῶσσα σὰς ἀνεύδητα καὶ ἀπρόσεχτα στὸ σπῆτι σας. Πλάστε τὴν σὲ βιβλίον γιὰ τὰ παιδιά, καὶ μὲ τὴν γλῶσσα τῆς ἀλήθειας διδάχτε τοῦ παιδιοῦ τὴν μεγάλης γύρω μας καὶ μέσα μας ἀλήθειαν τοῦ φυσικοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ κόσμου, ὅλα τὰ ἰδανικά καὶ ὅλα τὰ πραγματικά πού γιὰ νὰ φέρουν κάποιον ἀποτελέσματος, πρέπει νὰ γλιστρᾶνε μέσα στὴ σκέψιν καὶ νὰ γιομίζουσι τὴν συνείδησιν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὰ πρῶτα τοῦ χρόνου· τὰ χρόνια τὰδεῖκα καὶ τὰπλαστα καὶ τὰ δάκρυα, ἴσα ἴσα γιὰ νὰ τὰ γιομίζης, γιὰ νὰ τὰ πλάθης καὶ γιὰ νὰ τὰ σφραγίσῃς τελειωτικά. Πάρτε τὸ ἀπόφαση· ἂν θέλετε τὸ γλωσσικὸ ζήτημα νὰ πάψῃ νῆναι ὅλο καὶ ζήτημα, νὰ πάψῃ νὰ ξεσπᾷ σὰ ροκέτα ἢ νὰ πέφτῃ σάν ἀστραποδρόνον, νὰ πάψῃ νὰ τρεῖζῃ, νὰ ξαφνίσῃ, νὰ σκανταλίσῃ, νὰ ἐνοχλήσῃ, νὰ κερωσταίνῃ, νὰ φρενιάζῃ καὶ νὰ τρομάζῃ· ἂν θέλετε νὰ μὴν στὸ μεγάλο τὸ δρόμον μέσα, ὑστερ' ἀπὸ τὰ λογικῆς μονοπᾶτια πού παραύεται ὅπως ὅπως, ἂν ὀρέγεστε νὰ τραβήξῃ μπρὸς θετικώτερα καὶ φυσικώτερα, μιλάτε μὲ τὸ στίχον σας ἢ μὲ τὸ λόγον σας, πρὸς τὰ παιδιά· ὀργανώστε τὸ τὸ μιλημά σας μέσα σὲ βιβλία τόσο παιδιὰτικα ὅσο καὶ σοφά. Ἄφετε τὰ παιδιά ἐλθεῖν πρὸς με. Ἀπὸ τὸν γὰρ ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

* Κοίτα τὸ περιεχόμενον φύλλον τοῦ «Νουμά».

G. N. ABAZOS

ΣΤΟΝ ΚΑΒΟ'

— Νὰ μὲ συμπαθῆς· σάν εἶναι καὶ αὐτὸ κλεψιά, πᾶν νὰ πῆ πὼς δὲ φτᾷκει μοναχὰ ὁ ἔρμος ὁ παπα-Στάθης!

— Στάσ' ἀμαξά σ' αὐτὸ τὰμπελόκι, κεῖ πού κάθεται ὁ γέρος μὲ τὴν κατσίκαν...

— Τί θές, πάλε, γιαντρί;

— Ἐ θέλω! Δὲν ἔχω καὶ γὼ ψυχὴ νὰ θέλω κατὶ, ἀδερφί;

Ἡ ἀμαξά στάθηκε σ' ἓνα ψωραμπελάκι δυὸ τρία στρέμματα, μὲ πεντέξην σουκιές, μὲ φράχτη τριγύρ' ἀπὸ καλούπικα καὶ θυμάρικα ἕνας γέρος καθάτανε στὴν πόρταν του, ταΐζοντας λίγο λίγο σάν μιὰ κατσίκαν.

— Καλὴ σπέρν, πατριώτη!...

*) Ἡ ἀρχὴ τοῦ στὸν ἀριθ. 308.

5

Φίλοι καὶ ἀδερφοί μου, ὅλοι ἡμεῖς οἱ ταιριασμένοι ἀπὸ τὴν ἀγάπην τῆς Ἰδέας· σιγὰ σιγὰ· ἔλατε νὰ τὰ ποῦμε. Ποιὸς ἀπὸ μᾶς μπορεῖ νὰ τὸ πικνευθῇ, καὶ γιὰ τὸν τρόπο πού τὴν γράφει καὶ γιὰ τὸν τρόπο ἀκόμα πού τὴν μιλεῖ τὴ δημοτικὴ μας, πὼς εἶναι πέρα γιὰ πέρα καὶ γιὰ ὅλα καθὼς πρέπει ἄξιος ἐκείνης δουλευτής; Ποιὸς, ἐξ ἑνὸς ἢ δυὸ τὸ πολὺ πολὺ, πού στέκονται στὴν κορφή ἀπάνου, ποιὸς δὲ βλέπει πὼς τὸ σκολεῖο, δὲ βλέπει πὼς ἡ συνήθεια, δὲ βλέπει πὼς κάποια ἀνατροφή, δὲ βλέπει πὼς μιὰ κάποια βία, μιὰ κάποια τυραννία, κάτι τι πού εἶναι καὶ ἂν εἶναι ἐξωτερικὸ, ξῶδερο, ἀνοργάνωτο, περαστικό, μολαταῦτα ὑπάρχει, μολαταῦτα μᾶς ἐνοχλεῖ, μολαταῦτα μᾶς ἐπηρεάζει, ποιὸς δὲ βλέπει πὼς ὅλα τούτα μᾶς ἐμποδίζουν τὰ φτερά μας νὰ τὴν ἀποδείξουν ὅλη τους τὴν δύναμιν, καὶ κρατᾶνε τὰ πόδια μας, μὲ ὅλο τους τὰπαρασιστικό καὶ τὸ γερὸν περπάτημα, σ' ἀδιάκοπα σκοντάματα; Τὰ λάθια καὶ οἱ ἀπορίες μας, συχνά, μὲ τὸ γράμμο τῆς ζωντανῆς γλώσσας μας, δὲν εἶναι μόνο ἀπὸ τὰ πράματα πού δὲν ξέρομε (γιατὶ δὲ φτάνει κανεὶς νὰ τὴν αἰστάνετκε βαθιὰ τὴν γλῶσσαν του· πρέπει, γιὰ τὸ λογιότεχνικὸ τῆς τὸ συγκρίσιμα, καὶ σωστὰ νὰ τὴν γνωρίζῃ)· οἱ ἀπορίες καὶ τὰ λάθια, κάπως πὸ πολὺ δικιολογημένα σὲ μιὰ γλῶσσαν πού τώρα μόλις πρωτογράφεται πλατικὰ σὲ ὅλα τῆς καὶ εἶναι σάν καινούρια καὶ σάν ἄπληρη καὶ μὲ καιροὺς καὶ μὲ κόπους, ἀπὸ τὴν δουλειὰ πολλῶν ἀκόμα, θὰ πάρῃ ἀκέρια τὴν συνείδησιν τοῦ τί ἀξίζει καὶ τοῦ τί μπορεῖ τὰ λάθια καὶ οἱ ἀπορίες μας φυτρώνουν, μπορεῖ πὸ πολὺ, ἀπὸ τὴν χρεσινὴν ἀγάπην μὲ τὴν καθρεῦσασιν· τὸ στόμα μᾶς ἀκόμα μυρίζει ἀπὸ τὸ γάλα τῆς. Πληρώνομε παλιὰς ἀμαρτίας. Μὴ μᾶς κακοφάινεται. Μιλῶ γιὰ ὅλους ἡμᾶς πού μπήκαμε στὴ φωτισμένη δούλεψιν τῆς ἐθνικῆς μας γλώσσας· πέρα γιὰ πέρα, ὑστερ' ἀπὸ τὰ εἰκοσιπέντε, ὑστερ' ἀπὸ τὰ τριάντα χρόνια μας. Ἄλλο τὸ ζήτημα πὼς γιὰ τοῦτο ἡ δουλειὰ μᾶς κρύβει κάτι τι πὸ σημαντικὸ, πὸ εὐγενικό, καὶ πὼς μπορεῖ κανεὶς ἔρθε, γιὰ πολλοὺς λόγους, ἠρωικὴ νὰ τὴν κράξῃ. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς τὸ δύσκολόν μας, πολλὰς φορὰς, καὶ τὸ λαχανικαμένον τρεῖξιμόν δὲν ἔχει μοναχὴ ἀφορμὴν τὸ ἀστρωτοῦ ἐδῶ, καὶ τὸ ἀπάτητο ἐκεῖ, τοῦ καινούριου δρόμου. Μήτε τοῦ σκολεῖου τὴν ἔλλειψιν μονάχα. Εἶναι καὶ μιὰν ἄλλη ἀφορμὴ. Εἶναι κάποια δυσκολόπνηχτη,

κάποια ἐνοχία νοσταλγία. Ὁ ξαφνικὸς καημὸς πού νοιώθουμε, γιὰ τὴν ξεχασμένη, γιὰ τὴν ἀνάξια τὴ γυναῖκα τῆς περασμένης μας τῆς ζωῆς. Ὅπως μέσα στὸ μεταχειρίσιμα τῆς καθαρῆς οὐσίας ξεμυτίζει πάντα ἡ ἀλήθεια τῆς δημοτικῆς, ἔτσι καὶ μέσα στῆς δημοτικῆς τὸ μεταχειρίσιμα δειχίνεται πότε καὶ πότε ἡ δύναμιν τῆς συνήθειας. Μεγάλοι ἄνθρωποι πού πολεμήσανε καὶ πού θυσιαστήσανε γιὰ μιὰν ἰδέαν, ὅμως στάθηκε ἀδύνατον νὰ ἐξαφανίσουν ὁλότελ' ἀπὸ τὸ φέρισμόν τους τὰ σημάδια τοῦ πρωτότερου ἀνθρώπου· τοῦ ἀναθρεμμένου μὲ τὴν ἰδέαν τὴν ἀντίθετον. Τί νὰ ποῦμ' ἡμεῖς, οἱ ταπεινοὶ! Κοιτάχτε τώρα τριγύρ' ἡμᾶς, φίλοι καὶ σύντροφοι. Ἀνάμεσα σ' ἡμᾶς, ποιοὶ εἶν' ἐκεῖνοι, πού δὲ σκοντάφτουν, ὅπως ἡμεῖς σκοντάφτουμε, πού δὲ δειλιάζουσι καθὼς ἡμεῖς δειλιάζουμε, πού δὲν πονοκεφαλᾶνε, πού ἀγναντεύουσι τὰ μπροστὰ καθαρώτερα, πού πρὸς τὰ πίσω δὲ γυρίζουσι, πού μπήσανε στὸ νόημα τῆς Ἰδέας, ἀπλά, σωστὰ καὶ φυσικά, μ' ἓνα λόγο πὸ ἴσα καὶ πὸ καλά ἀπὸ μᾶς; Εἶναι οἱ πὸ νεοὶ· δὲν εἶν' ἔτσι; Εἶν' ἐκεῖνοι πού φωτιστήσαν πρὶν ἀκόμα καλὰ ξεχαράξῃ τὸ χνουδωτὸ μουστάκι τους. Τὰ παιδιά. Καὶ τὸ φαινόμενον τοῦτο δὲν εἶν' ἔτσι ἀπὸ τὴν τύχην. Ὅλα, σάν τοῦ φυσικοῦ, καὶ τοῦ κοινωνικοῦ τοῦ κόσμου διωρισμένα εἶναι ἀπὸ νόμους. Ξεφύλλιζα τώρα τελευταία τὴν «Παιδαγωγικὴν κουβέντην», κάποιο βιβλιαράκι τοῦ William James, τοῦ ἔκκουσμένου καὶ στοὺς δυὸ κόσμους φιλοσόφου τοῦ λεγόμενου πραγματισμοῦ. «Ὁ νοῦς — μᾶς λέει, — νοιώθει πάντικειμένον πὸ πλατικὰ καὶ πὼς τούτα σχετίζονται μὲ κείνα, καὶ καθὲν εἶδος καὶ καθὲν τῶν τάξην, ὅλα τὰ πράματα ὁ νοῦς τὰ παίρνει καὶ τὰ κάνει χτῆμα του εὐτὺς ἀπὸ τὰ πρῶτα πρῶτα νιάτα. Πολὺ λίγοι ἄνθρωποι γίνονται κύριοι τῶν ἀρχῶν μᾶς νέας ἐπιστήμης, ὑστερ' ἀπὸ τὰ εἰκοσιπέντε χρόνια. Τὸ συγκρατητὸν ἀδιάκοπον ἔκκάνισμα τοῦ νοῦ—ἐξαφνικὰ τοῦ νοῦ ἐνὸς Gladstone—εἶναι κάτι τι ὅλο διόλου ἐξαιρετικόν. Ὁ κινῶνας, γενικώτερος. Σωστὰ δικίς μας εἶναι ἐκεῖνες οἱ ἐννοεῖς πού ἀποχτήσαμε πρὶν ἀπὸ τὰ τριάντα μᾶς χρόνια» Κάπου εἶπα: «Γνωρίζω πολλοὺς πού διαβάζοντας τὸ Ροῦθ καὶ διαβάζοντας γιὰ τὸν Κρουμπάχερ, τὴν συλλογιστήσαν τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀγρυπνίσαν ἓνα δυὸ νύχτες γι' αὐτὴν. Ἐπὶ ἑξῆς ἔκκουσεν στὴν ψευτισμένην ζωὴν, τὴν γύρ' ἡμᾶς, ἐκκαθαρίσαν ἐρημερίδες, ἐκκακοῦσαν τὴν δουλειάν τους, τοὺς ἐκκαδραξέ τὴν ψευτικάν. Πρὸς τὸ μελλόμενον ἄνθρωπον, πρὸς

— Καλὸς ὄρισες, ἀφέντη!

— Δικό σου εἶναι τὰμπέλι;

— Δικό μου εἶναι καὶ κλέφτη δὲ φοβάμκε!

Ποῦ πᾶς, στὴν Παλιά Κόρθη;

— Ναι! κεῖ πᾶμε...

— Ἄμ βραδυαστήκατε, δὲ θὰ δῆτε τίποτις!

— Ἐ! σεργιάνι κάνουμε... Δὲ μ' ἔλς πατριώτη ἔχεις καλὰ σταφύλια;

— Οὐφ! γιαντρί...

— Στάσου ἀδερφί! περίεργη εἶσαι!... Ἐχεις τὸ λοιπὸν, καλὰ σταφύλια;

— Ἐχω σουλτανικὴν καὶ σαββατιανὰ... μιὰ σταγυροῦλ' ἀφέντη νὰ σὰς κόψω!...

— Δόξα νῆχης. Θε μου, πού βρεθήκαμε καὶ δὴ Ρωμιοί!

Στὴ στιγμὴν τὸ φτωχὸν γεροντάκι γύρισε πὸ δὴ σ' ἄμπέλι, γύρισε πὸ κεῖ, καὶ ἤρθε δὴ πρὸς ἄραρον, φέροντας πεντέξην μεγάλα σαμπάκια, διαλεγμένα, σουλτανίνας.

— Μᾶς ὑποχρέωσες, πατριώτη, νῆχης καλὸ!

Πάρε σὲ παρακαλῶ κάτι, νὰ πιῆς στὴν ὑγίαν μας!

— Μπᾶ! Θεὸς νὰ φυλάξῃ! Δὲν τῶχα σὲ καλὸν νὰ πάρω πὸ μουσαφίρη... Ἄμετε στὸ καλὸν καὶ ὁ Θεὸς μαζί σας!

— Καλὸ τρύγο, καὶ ὁ διάφορος!... Μαράζι! θὰ τῶχα νῆμοιαξέ καὶ αὐτὸς τὰλλουνοῦ· δὲν ἤθελα νὰ φύγ' ἀπ' αὐτὸ τὸν τόπον μὲ τὴν ἰδέαν πὼς θρέφει μοναχὰ γαιδάροισ!... Ἐπειτα—σένα τὸ λέω. κυρὰ Σεβαστή—δὲν ἤθελα νὰ σὲ κολάσω, ἀδερφί, νὰ φῆς πὸ τὰ κλεμμένα σταφύλια! Τί ἄνιμο! Θὰ σοῦ κηθίζανε στὸ στομάχι! Ναι, φᾶς τώρα ξέγνιαστα, χωρὶς φόβον νὰ σοῦ βάλῃ ὁ παπάς κανόνα!

— Ἄν τῶκνες πᾶς γι' αὐτὸ, δὲ βροῖσκω λόγια νὰ σ' εὐχαριστήσω... Τί φίλος, καλὸν, τί φίλος!

— Φίλος, μαθές, ψέματα; Ἐβέρεις, ἀλήθεια. τί θυμήθηκα μὲ τὰ σῦκα μᾶς καὶ τῆς Μαρίας τὰ σταφύλια; Μιὰ ἱστορία π' ἔκουσα γιὰ κάτι ἄλλα σταφύλια... Τὰ πῆγε, λέει, ὁ χωριάτης κολλίγας στὴν κερά του καὶ αὐτὴν ἐκπαύοντες ἓνα μεγάλο σαμπί, λαίμαργα, κούρτηκε πίσω πὸ τὴν πόρταν καὶ τὸ κατέβαζε πέντε πέντε ρῶγες, σάν τὴν λαμία, γυρολῶνοντας τὰ μάτια τῆς ἀπ' τὴν ἀχορταγιά. Ἐπὶ πῆρ' ἓνα σαμπάκι στὸ χεῖρ' καὶ μπροστὰ στὸ χωριάτη τῶτρωγε σιγὰ, σῶγα ρῶγα, τᾶχτες εὐγενικά, ρωτῶντας τον κοροϊδευτικά: πὼς τὰ τρῶνε στὸ χωριὸν τοῦ τὰ σταφύλια—Ὅπως τᾶτρωγες, κυρὰ, πῶς ἀπ' τὴν πόρταν—τῆς εἶπ' ὁ κατεργάρης καὶ τῆς ἔξιζε!

τά παιδιά, πρὸς τοὺς μεγάλους τοὺς αὐριανούς ! » (*)
"Ἄν θήλομε νάποχτήσουμε στρατιώτες τῆς ἰ-
δέας μας πού νά μὴν τοὺς συνεπαίρουμε, σὺν τοὺς
ἥρωες τοῦ Τάσσου μέσα στὰ περιβόλια τῆς Ἀρμί-
δας, οἱ λογῆς πειρασμοὶ τῆς κοινωνικῆς ἀνάγκης,
βάλλτε σκοπὸ τῆς ζωῆς σας τὸ ζῦγνημα καὶ τὸ φῶ-
τισμα τοῦ παιδιοῦ Βιβλία γιὰ τὰ παιδιά

6

Γι' αὐτό, καὶ τίποτε σπουδαιότερο ἀπὸ τὸ δια-
γωνισμὸ πού προκήρυξε γι' ἀναγνωστικὰ βιβλία, τὴν
περασμένο χρόνο στὸ Νοῦμα (28 τοῦ Γενάρη), ὁ
κ. Φώτης Φωτιάδης ἀπὸ τὴν Πόλη. «Σκοπὸς μας
εἶναι νά ἐτοιμάσουμε τὰ βιβλία ὅσα χρειάζονται
γιὰ μιὰν ἀκέρια παιδικὴ ἀγωγή. Τὰ βιβλία γιὰ τὰ
Ρωμιόπουλα πού δὲν πάνε σ' ἑλληνικὰ σχολιὰ εἶτε
γιατὶ στὰ μέρη τους δὲν ἔχει τίτλια, εἶτε γιατί οἱ
γονοὶ τους προτιμοῦνε νά τοὺς δώσουνε τὴν πρώτη
μόρφωση σπῆτι τους, εἶτε γιατί προτιμοῦνε τὰ ξένκ
σχολιὰ, μὲ τὸ δίκιο τους... Τὰ βιβλία γιὰ τὸ γλῶσ-
σα Ἑλληνόπουλα πού σπᾶνουνε τὸ κεφάλι τους
χρόνια καὶ χρόνια στὰ σχολιὰ μας καὶ ὅτα βγκίνου-
νε δὲν μποροῦνε νά μεταχειριστοῦνε σὲ τίποτις ἑ-
κεῖνα πού μάθανε, δὲ μιλοῦνε πιά τῆ γλῶσσα μας,
μένουνε ἀδιάφορα στῆς ἐθνικῆς μας ψυχῆς τῆ ζωῆ,
εἶτε καὶ γίνονται ὄχτροι τῆς φυλῆς μας. Τὰ βι-
βλία, ὡς εἶδος ἀντιφάρμακο γιὰ τὰ Ρωμιόπουλα
πού τὰ ποτίζει γιὰ χρόνια μὲ τὸ φαρμάκι τῆς ἡ
καθαρέβουσα».

(Στάλλο φύλλο τελιώνει)

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

*) «Γράμματα» Α. 17.

ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΡΗ ΜΟΥ

Ἀγαπημένη μου,

Καλά, ὅλα καλά. Καὶ τὰ χρυσόλογα τοῦ μακα-
ρίτη τοῦ πατέρα σου πού μοῦ θύμησες μὲ κατα-
συγκινήσανε. «Μάθε νά ἐπιφέρνεις, μάθε νά μὴν ἀ-
πελιπίζεσαι, μάθε νά μὴ φοβάσαι τὴ μόνωση — γιὰ
νά καταχτήσεις τὴ ζωῆ». Καὶ στὸ τρίτο — θυμάσαι;
— παραπολὸν ἐπέμενε ὁ μακαρίτης. Μᾶς ἔδλεγε συ-
χνά. «Ὅταν ἔχεις μιὰ σωστὴ ἰδέα στὸ μυαλό σου,
τράβα μπροστὰ καὶ μὴ φοβάσαι τὴν ἀντίδραση. Θὰ
μείνεις μόνος στὴν ἀρχή, μὰ καλύτερα, γιατί ἔτσι θὰ

- Φλυαρίες, γιατρέ, φλυαρίες !
- Τοῦ πικρα Στάθη μοναχὰ τὰ γένια θὰ ζού-
ρίσης, ἔ ;
- Καταλαβα πὼς θὰ τὰ χαλάσουμε !
- Ἐπὶ πὼς φτάσαμε !...

Μὲ τίς κουβέντες, ἀλήθεια, πέρασαν ὅστερ'
ἀπ' τὰμπέλια ἕνα δρόμο σενὸ καὶ ἀνηφορικὸ, πᾶ-
νω σὲ βουνὸ χαραγμένο, λιγάκι ἐπικίνδυνο τὴ νύ-
χτα, καὶ στὸ τέλος ἀπαντήσανε τὰ πρῶτα σπῆτια
τῆς Παλιᾶς Κόρινθος, τῆς δοξασμένης μ' ἀτυχῆς,
πού τόσες φορές κατατράχτηκε καὶ ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ
ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους... Ἔτσι περνᾷ ἡ δόξα ! Πούνε
τώρα τὰ μαρμαρένια παλάτια, μὲ τίς πλουμιστῆς
κολῶνες καὶ τὰ γάλακτα, πούνε οἱ ναοί, τὸ θέατρα,
πὸ κόσμο χαρωπὸ πλημμυρισμένον ; πούνε τὰ γλῆν-
τια, τὰ τραγούδια καὶ οἱ χοροί, μὲ κοπελλιῆς ἀφρό
πλαστες, νεραϊδοφιλημένες ; Ὅλα γενήκανε στάχνη
καὶ κορνιαχτός, ὅλα μὲ μούτζα στὴ δόξα τὴν ἀν-
θρώπινη ! Βρωμερὰ στενοσόκκα, χωριατόπιστα δι-
χως καμιά τάξη δῶθε κείθε ριμμενα, φράχτες, χα-
λάσματα, σωροὶ ἀπὸ κοπριῆς, γεμίζουνε τὸν τόπο
τῆς πλοῦσιας καὶ δοξασμένης Κόρινθος. Πού καὶ πού
κανένα μαγαζάκι, φτωχὸ καὶ κακοροζικό. Ἡ φτώ-
χια καὶ ἡ γδύμη φανερώνονται στὸ κάθε σου πᾶ

μπορέσεις νά δουλέψεις ἀνετώτερα. Σὲ λίγο θάρθει
ἕνας νά σταθεὶ πλάι σου ἀπὸ περιέργεια, ἡ περιέρ-
γεια σιγὰ σιγὰ θὰν τοῦ γίνε προσοχή, ἡ προσοχή
μὲ τὸν καιρὸ θὰν τοῦ μεταμορφωθεῖ σὲ ἀγάπη —
καὶ ἔτσι ἀπόχτησες τὸν πρῶτο συνεργάτη σου. Οἱ ἄλ-
λοι δὲ θάρθουσινε νάρθουσινε, Ἡ δυσκολία εἶναι ὅσο
νάρθει ὁ πρῶτος».

Τὴν ὑπομονὴ καὶ τὴν ἐλπίδα, τοὺς δυὸ αὐτοὺς
μεγάλους στίλους τῆς ζωῆς, ὅσας τὰ δίδασκε πρα-
χτικά καὶ ἔτσι ριζώνανε πὸ στέρεα στὴν ψυχῆ σας.
Ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ ἐρχότανε τὸ βράδι μὲ μούτρα
κατεβασμένα σὲ σπῆτι, σὺν τάχα τὸν συνέβηκε
μεγάλον κακό. Τὸν τριγυρίζατε τρομασμένα. «Τὶ ἔ-
χεις, πατέρα ;» — «Τὶ νᾶχω, παιδιὰ μου ; Ἀφῆστε
με καὶ πηγαίνετε νά κοιμηθῆτε ;» «Νά κοιμηθοῦ-
με ; Μὰ ἀκόμα δὲ φάγαμε ! Καὶ πεινάμε !...» —
«Κι ὅτε θὰ φάμε ἀπόψε. Λεφτὸ δὲν ἔχω...» Καὶ
τραβούσε στὴν κἀμαρὰ του. Τραβούσατε καὶ σῆς
στὴν καμαρούλα σας, μουρμουρίζατε λίγο στὴν ἀρ-
χή, γκρινιάζατε καὶ ὅστερ' ἀποκοιμώσαστε γλυκὰ
γλυκὰ. Καὶ τὸ γλῶσσο μὲ τὸν τράπεζι, ὅλα τὰ κα-
λὰ τοῦ Θεοῦ. Φαγιά πλοῦσια πλοῦσια, γλύκισμα,
πωρικὰ καὶ τὰ προσωπάκια σας καταχαρούμενα. Κι
ὁ κατέρας ὅσας ἔλεγε :

— Βλέπετε, παιδιὰ μου ! Χτὲς βράδι δὲν εἶχα
με ὅτε ψωμί, καὶ σήμερον ἔχουμε ὅ,τι θέλει ἡ καρ-
διά μας. Θὰ βγοῦμε καὶ μὲ τὴν ἄμαξα τὸ ἀπομωσῆ-
μερο περίπατο, θὰ πᾶμε καὶ στὸ θέατρο τὸ βράδι.
Τέτια εἶναι ἡ ζωῆ ἀπὸ ὅρα σὲ ὅρα δὲν ἔξερεις τί
σοῦ συμβαίνει καὶ σταν σὲ βρεῖ τὸ κακό, νά μὴν ἀ-
πειλιπίζεσαι, μὰ ν' ἀρματώνεσαι μὲ κουράγιο καὶ ν'
ἀντέχεις, δουλεύοντας πάντα τίμα καὶ θαρρετὰ γιὰ
νά φέρεις καὶ τὸ καλό. Ὅστερ' ἀπὸ τὴ νύχτα ἔρχε-
ται ἡ μέρα καὶ ὅστερ' ἀπὸ τὴ βροχὴ βγαίνει ὁ ἥλιος
γιατὶ λοιπὸν καὶ ὅστερ' ἀπὸ τὸ κακό νά μὴν ἔρθει
καὶ τὸ καλό ; Νά, καλιώρα τὸ ἴδιο συνέβηκε καὶ σὲ
μᾶς σήμερον. Ὑπομονὴ καὶ ἐλπίδα, παιδιὰ μου, καὶ
ἡ ζωῆ δικιά σας θᾶναι μὰ μέρα».

Καὶ σῆς τὸν ἀκούγετε μὲ δρθάνοιχτα τὰ μάτια
καὶ σὰ προσωπάκια σας ἔλαμπε ὁ ἥλιος τῆς χαρᾶς
τῆς πλαυᾶς καὶ ἀουγγῆφιαστῆς χαρᾶς πού τὴ χαίρου-
ται μοναχὰ ὅσοι ἔξερουνε νά ἀπομῶνουν καὶ νά ἐπι-
ζουν.

Κοίταξε, ἀγαπημένη μου, τοὺς χρυσοὺς αὐτοὺς
σπόρους νὰν τοὺς ρῆξεις στὴν ψυχῆ τῆς κοροῦλας
σου ἀπὸ τώρα, ὅς εἶναι καὶ μωρουδάκι ἀκόμα, εφρα
γούδιον καὶ ἀνόητο (καθὼς μοῦ γράφεις) καὶ δίχως

τήμα, στὰ χωριατόπαιδα, πού τρέχουν πῆς ἀπὸ
τάμαξι σο, ζητώντας πεντάρες, σὲ γυναῖκες, πού
θλιβερῆς κάθονται στὸ κατώρι, πλέκοντας καλ-
ταις, ἡ παλαίθου με τὰ ζᾶ τους, στυῆς ἄντρες,
πού ἀμύλητα, χωρὶς ζωῆ μέσα τους, γυροῦνε βλ-
λωντωμένον ἀπ' τίς δουλιῆς τους ἡ χαζεύουνε σὲ
μπαλάκια... Πού ἡ χαρωπὴ θωριά τῶ νησιῶ μας
Ἐδῶ μυρίζε γρουσουζικά, καταστροφὴ, κατάρρα !
(...) τι ἀφήσανε γερὸ οἱ πόλεμοι, καταστρέψαν οἱ σει-
σμοί... Ἔτσι περνᾷ ἡ δόξα !

Στὴν ἄκρη τοῦ χωριοῦ εἶναι μιὰ μικρὴ πλατεῖα
μὲ δυὶ τρία μεγάλα πλατάνια, πού τὴν ἰσκιώνουνε.
Ἐνὰ μικρὸ καφενεδάκι καὶ ἕνα κρασποπιλιὸν συμμα-
ζεύουνε καὶ καθὲ βράδι τους καλῆτερου τοῦ χωριοῦ
καὶ οἱ πολιτικῆς κουβέντες τελειωμὸ δὲν ἔχουνε ! Ἐ-
κεῖ σταμάτησε καὶ ὁ ἀμαξίας γιὰ νά βρεθῆ τὸ ἐπιστά-
τη τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσεῖου. Εἶχε βασιλεψέ-
πια ὁ ἥλιος καὶ εἶτανε κλειστὸ τὸ Μουσεῖο, μὰ σὰ
βρίσκανε τὸν ἐπιστάτη νά τοὺς ἀνοίξη, καὶ τι μποροῦ-
σανε νά ἰδοῦνε, στὴν ἀνάγκη φωτίζοντάς το μὲ κε-
ρικὰ. Ὅσο νά βρεθῆ ὁ ἐπιστάτης, βρῆκε καιρὸ ὁ για-
τρός νά πιασῆ κουβέντες μὲ τὸν ταβερνιέρη...

— Δὲ μοῦ λές, κουμπάρε, δῶ κοντὰ εἶναι τὰρ-
χαῖα σας ;

ψυχῆ». Καλὰ τὰ δυὸ πρῶτα, τὰ παροδέχομαι, μὰ
γιὰ τὸ τρίτο γελῆσαι, παιδιὰ μου. Ἐχει ψυχολογία καὶ
αὐτό, τσοηδά, μικροῦτοικη, σὺν τὴν ψυχολογία ἐνὸς
μνεξέ, νά ποῦμε, μὰ πάντα ψυχῆ εἶναι — καὶ μὰ
καὶ ὑπάρχει ψυχῆ καὶ σ' αὐτὸ τὸ φαγούδιον, δὲν
μπορεῖ, θὰ δέχεται καὶ τὸ καλὸ καὶ τὸ κακό, ἀσυ-
νεῖδητα πάντα, μὰ καὶ μὲ περισότερο δρμῆ, ἀφοῦ δὲ
δουλεύει ἀκόμα καθόλου ἡ κρίση γιὰ νά κανονίζει
τὸ κάθε τι σ' αὐτὴ τὴ χαρωπὴ μνηχανοῦλα. Ρῆ-
χνη τῆς λοιπὸν τὸ καλὸ μέσου τῆς, ρῆχνη τῆς το ἄλο-
γάριαστα, μ' ἄπλοτοριά, καὶ μὴ σὲ νοιάζει πάντα
θὰ μείνει μ... τῆς ὅσο τῆς χρειάζεται.

Ἐνεῖρό σου, μοῦ γράφεις, νά τὴν κάνεις μιὰ μέ-
ρα τέλεια καὶ ἀληθινὴ Ρωμιόπουλα τὴν κοροῦλα σου.
Νά τὴν κάνεις. Μὰ γιὰ νὰν τὸ πιτύχεις αὐτό, παιδιὰ
μου, ἔχεις μιὰ ἄλλη δουλιὰ, ἀπροπαροικνεαστικὴν,
νά τὴν ποῦμε. Ἐχεις νά κάνεις τὴν κοροῦλα σου
πρῶτα ἈΝΘΡΩΠΟ, μὲ χαραχτήρα, μὲ θέληση, μὲ
ἐλλεικρίνεια καὶ μὲ δλες τίς ἀρετῆς, γιατί μοναχὰ οἱ
τέτιοι τέλειοι ἄνθρωποι γίνονται μὰ μέρα, στὴν ὄρα
τους, καὶ κολοὶ πατριώτες.

Σὲ γλυκοφιλῶ
ἡ μαννούλα σου
ΗΓΕΡΙΑ

ΟΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ

Ἡ συνεργασία καὶ ἔτι ἡ ἀνταγωνισμὸς, ὅχι ὁ πό-
λεμος ἀνάμεσα κοινωνικῆς τάξης ἔφερε τὴν προκοπὴ.
Καὶ τόντις ἡ ἐπιχειρῆα πρόκοψε ἰσὲ βαθμὰ ἐπίστε-
φτο, στὰ 1810 εἶχε, ὅπως εἶδαμε, πὸ πᾶνω περιου-
σια 20,000,000 γρ. (τὸ γρῶσι τότες εἶχε ἄξιον 2
φρ. ἀπάνου κάτω). Ὅλοι πλουτύνανε στὰ Ἀμπε-
λάκις, ὅλοι ἀγοράζανε χτήματα ἀπὸ τὰ γειτονικὰ
μέρη ἄλλου καλουργίζανε τὸ μπαμπάκι, ἄλλου τὸ
ἐρυθρόδανο καὶ ὅλοι ἀρχίζανε νά καλοπερνοῦνε. Ὅ-
λοι μαθαίνανε γράμματα. Στὸ σχολεῖο τους φέρανε
τους καλῆτερου δασκάλους τῆς ἐποχῆς. Ὁ Κω-
σταντᾶς, ὁ Κούμας, ὁ Ἀσάνης διδάζανε στ' Ἀμ-
πελάκια. Παραδίνανε τὰ Ἑλληνικὰ, φιλοσοφία, μα-
θηματικὰ, χυμῖα καὶ φυσικὴ ἕως ἔξερνε καὶ ὅσο μπο-
ροῦσανε. Τὶ ἔξερνε ὅμως οἱ δασκάλοι ἐκεῖνοι ἀπὸ
τοῦ ἐς τίς ἐπιστῆμες, μποροῦμε νά τὸ καταλάβουμε

*) Ἡ ἐσχὴ του στὸν ἀριθ. 308.

Ὁ κουμπάρος, ἕνας γέρω-κατεργάρης, χαμογέ-
λασε καὶ τὸν κοίταξε καλὰ καλὰ, σὺν κατὶ κακὸ
βάνοντα ; σὲ νοῦ του...

Δὲν κατάλαβες ; νά, βρε ἀδερφέ, οἱ κολῶ-
νες, τὰ μαρμαρένια, ὅ,τι δίκουλο ἔμειν' ἀπ' τὴν παλιὰ
Κόρθο !...

— Μὰ σὰ τίς νά δῆς τὸ Κᾶτρο, εἶναι ψηλὸ !
Γιὰ δὲς ἐκεῖ ! Κρεμιέται καὶ πάνου. Νᾶνεδῶτε τῶ-
ρα, πᾶει, νυχτωθήκατε...

— Βε, δὲ τίς τὴν Ἀκροκόρινθο ! Ἐδῶ σὲ
χωρὸ σας θὰ ἰδοῦμε τί ἔχει.

— Νᾶ ! Τραβᾶτε λίγο παρῆκει, ὡς τὴ βροση,
στρίβετε ζερθὰ καὶ βρίζετε τὸ Μουσεῖον, ἕνα και-
νούριο μονόπατο σπῆτι, πού κλείσανε μέσα ὅ,τι κα-
λῆτερο βρέθηκε ! Μαρμαρένια κεφάλια, χέρια, πόδια,
ὅσα τίς !... Ἐχει κατὶ μαρμαρένιον παλλικαρὰ
δες, ἴσα μ' ἐκεῖ πάνου ! — μπό, μπό ! τρομαρὰ σὲ
πιάνει !... Ἐχει καὶ Ἀγία Κωνσταντίνια ἕνα σωρο,
χρυσὰ καὶ ἀσημένια !

Ὁ ἀμαξίας κείνη τὴν στιγμὴ γύρισε τραχάτος.

— Ἀφέντη ! τὸνε βρῆκα τὸν ἐπιστάτη... δὲν
εἶτανε δῶ καὶ πῆγα σπῆτι του... Νᾶτος, ! πᾶει μπρὸς
νά μᾶς ἀνοίξη τὸ Μουσεῖο !... Τώρα πρέπει νά κα-
τεβῆτε καὶ νά πᾶμε μὲ τὰ ποδια σιγὰ, σιγὰ.....